

ERFGOEDDAG & ONDERWIJS

Dat smaakt naar meer!

▶▶ Terug- en vooruitblik op de Erfgoedweek

ERFGOEDDAG & ONDERWIJS

Dat smaakt naar meer!

Terug- en vooruitblik op de Erfgoedweek

MAAK MEE HET VERSCHIL

Vrijdag 29 april 2022: de allerlaatste dag van de Erfgoedweek en voor mij persoonlijk een onvergetelijk moment. We werken met FARO dan al maanden intensief rond ‘erfgoed en onderwijs’, met *Erfgoeddag maakt school* op de zondag ervoor als publiek hoogtepunt. Vanaf het begin van de campagne was het duidelijk: onderwijs en erfgoed zijn een bijzonder krachtige combinatie. De leerlingen van vandaag vormen de burgers – en sommigen dus ook de erfgoedwerkers – van morgen. Dat is een sociologische ijzere waarheid: hoe jonger mensen op een positieve, inspirerende manier met erfgoed en cultuur in contact komen, hoe groter de kans dat ze een ‘erfgoedgevoeligheid’ ontwikkelen, hun verbeeldingskracht kunnen aanspreken en (kritisch) denkvermogen opbouwen.

We waren ons zeer bewust van het belang en het potentieel van een inniger band tussen de erfgoed- en de onderwijssector. Die wilden we versterken, en wel op een concrete manier: tijdens de ‘Erfgoedweek’, van 25 tot 29 april, wilden we erfgoedwerkers en leraars met elkaar ‘matchen’. De bedoeling? Erfgoedwerkers een of meerdere lessen doen overnemen in een lagere of middelbare school.

Enter de ‘Erfgoedklasbak’, een nagelnieuw concept. Spannend voor iedereen; voor FARO, de lokale en regionale coördinatoren, erfgoedwerkers overal te lande, en niet te vergeten: ook voor de leerkrachten én leerlingen. En dus ook spannend voor mij, want Erfgoedklasbak voor één dag. Zelden zo getobd over de inhoud van een les. Zelden zo wakker gelegen over mijn doelpubliek. Want zouden de om en bij de veertig (!) achtjarigen wel geïnteresseerd zijn? Zou ik ‘hun taal’ kunnen spreken en zouden we elkaar begrijpen? Ik ben het gewend om les te geven aan (jong-)volwassenen maar dit was toch andere koek. Gelukkig was er de digitale zeven-trapsraket van erfgoedklasbak. erfgoeddag.be en kon ik rekenen op juf Trixie en juf Wendy van basisschool Deuzeldpark in Schoten. Die stelden me gerust: samen bekeken we op voorhand mijn ideeën en suggesties.

Met de heerlijke uitspraak “Geen stress, het komt goed” kreeg ik hun zegen en mocht ik eraan beginnen.

En wauw, wat een ervaring! Die vrijdagochtend praatten de kinderen en ik twee uur lang over de vraag wat erfgoed is, over het erfgoed in de straat, over het jammerlijke feit dat er toch zo weinig vrouwen een straatnaam kregen in het verleden, over familie-erfgoed en familieboomen. Met de juffen als reddingsboei – die ik gelukkig niet nodig had – op de achtergrond, bleek stress inderdaad overbodig. Meer nog, de juffen hadden de kinderen voorbereid op mijn komst en hen al een geweldige introductie op het thema gegeven. Dat hielp zonder meer om hen mee te trekken in mijn verhaal. En ja, de kinderen, de kinderen: wat een parels! Van hen kreeg ik achteraf knuffels en de vraag wanneer ik zou terugkomen. Onvergetelijk, ik zei het al.

Dit zijn de momenten waarop je wéét dat je werk ertoe doet en je misschien écht wel het verschil hebt gemaakt. Dat ik trouwens niet de enige was die als Erfgoedklasbak zo’n fijne ervaring had, leest u in deze publicatie, en zoveel meer. Volgend jaar ben ik alvast opnieuw Erfgoedklasbak. En u, doet u ook mee?

Dit initiatief had nooit kunnen slagen zonder de inzet en hulp van velen. Veel dank aan alle erfgoedwerkers, het FARO-team, alle leerlingen en leerkrachten, scholen(-koepels), CANON Cultuurcel en de vele partners om jullie schouders onder dit waardevolle project te zetten. Dank ook aan de beleidsmakers onderwijs, cultuur en erfgoed voor de steun: hopelijk kunnen de banden tussen de beleidsdomeinen in de (nabije) toekomst verder worden aangetrokken.

Olga Van Oost,
Algemeen directeur FARO

INTRODUCTIE

Na niet minder dan 21 edities organiseerde FARO in 2022 naast de vertrouwde Erfgoeddag op zondag – voor het eerst – een Erfgoedweek. Die Erfgoedweek richtte zich in het bijzonder op lagere en secundaire scholen. Van 25 tot 29 april konden leerlingen en leerkrachten genieten van een uitzonderlijk aanbod aan erfgoedactiviteiten. Musea, archieven, heemkringen, lokale erfgoedorganisaties ... trokken onder meer als Erfgoedklasbak naar scholen, organiseerden exclusieve vipactiviteiten en brachten flink wat digitale lesideeën bijeen via Erfgoedwijs.be.

In deze publicatie blikt FARO terug op deze Erfgoedweek. We zoomen in op concrete voorbeelden en brengen ervaringen samen. Een grootschalig experiment als dit vraagt bovendien om evaluatie en reflectie. Hoe werd de week ervaren door zowel erfgoedpartners als leerkrachten? Bracht de Erfgoedweek erfgoedpartners en scholen daadwerkelijk dichter bij elkaar, zoals we aanvankelijk voor ogen hadden? Welke lessen kunnen we trekken? En vooral: wat nemen we mee naar de toekomst én naar een volgende Erfgoeddag-editie?

Deze publicatie richt zich in de eerste plaats op erfgoedwerkers die mee de schouders zetten onder deze eerste editie van de Erfgoedweek. De pioniers, met andere woorden! Maar laat deze publicatie ook een uitnodiging zijn aan iedereen die zin heeft om in de toekomst mee actie(s) te ondernemen en die meer wil inzetten op de samenwerking met onderwijs tout court. We hopen dat deze publicatie u mag versterken in uw educatieve werking, u kan inspireren voor een volgende deelname aan de Erfgoedweek (jawel!) en u kan motiveren om het jonge publiek nog sterker dan ooit te blijven betrekken – op Erfgoeddag, maar graag natuurlijk het hele jaar door.

Feedback en verdere suggesties zijn steeds welkom op het e-mailadres info@erfgoeddag.be. Meer informatie over FARO of Erfgoeddag leest u op faro.be/erfgoeddag.

Michelle Van Meerhaeghe en Eva Begine,
team Erfgoeddag/Erfgoedweek FARO

LEESGIDS

- > Wil u weten waarom we de Erfgoedweek organiseren?
Lees dan hoofdstuk 1.
- > Wil u graag terugblikken en leren uit ervaringen van collega's?
Dan zijn de hoofdstukken 2, 3 en 4 helemaal voor u.
- > Bent u vooral benieuwd naar de mogelijkheden voor editie 2023?
Lees dan hoofdstuk 5.
- > Bent u op zoek naar bijkomende ondersteuning?
Dan vindt u in hoofdstuk 6 een overzicht van de vormingen die we de volgende maanden aanbieden.

Maak mee het verschil	3
Introductie	5
[1] Opzet van de Erfgoedweek	8
8 <i>Van Erfgoedklasbak over vippakket tot Erfgoedwijs.be</i>	
9 <i>Een partnerschap tussen erfgoed & onderwijs</i>	
[2] Erfgoedklasbakken	12
12 <i>Waarom deze formule?</i>	
14 <i>Bevraging: wat waren de reacties op dit initiatief?</i>	
17 <i>De Erfgoedklasbak: wat zit erin voor u?</i>	
[3] Vipactiviteiten	21
21 <i>Waarom deze formule?</i>	
21 <i>Bevraging: hoe werden de vippakketten geëvalueerd?</i>	
22 <i>De vipactiviteit: wat zit erin voor u?</i>	
[4] Erfgoedwijs.be	28
28 <i>Waarom Erfgoedwijs.be?</i>	
29 <i>Erfgoedwijs.be: wat zit erin voor u?</i>	
31 <i>Laat u inspireren</i>	
[5] De toekomst van Erfgoeddag en onderwijs	34
34 <i>Waarom we blijven inzetten op de Erfgoedweek</i>	
35 <i>Wanneer?</i>	
35 <i>Drie formules</i>	
36 <i>Bouw in 2023 voort op uw contacten van 2022</i>	
37 <i>Outreached werken</i>	
[6] Ondersteuning vanuit FARO	40
Bronnen	42
Colofon	43

1.

OPZET VAN DE ERFGOEDWEEK

De erfgoedsector en het onderwijs kunnen veel voor elkaar betekenen. Daar bent ook u vast van overtuigd. Maar de weg vinden naar elkaar is vaak nog moeilijk. Daarom wilde FARO Erfgoeddag 2022 inzetten als hefboom om de samenwerking met het onderwijs te versterken.

En precies daarom planden we Erfgoeddag 2022 volledig in het teken van onderwijs. Niet alleen door het thema toe te spitsen op schoolerfgoed onder de titel ‘Erfgoeddag maakt school’, maar ook door een specifieke doelgroepenwerking te ontwikkelen, gericht op het lager en secundair onderwijs. Deze bijzondere focus vroeg om een gerichte aanpak én een bijzonder format: de Erfgoedweek.

FARO formuleerde een aantal ambities voor de Erfgoedweek: vanzelfsprekend wilden we in de eerste plaats een zo groot mogelijk bereik in het onderwijs. Andere doelen die we voor ogen hielden waren het aanwakkeren van de ‘erfgoedgevoeligheid’ bij leerkrachten en leerlingen en het binnenbrengen van erfgoed in verschillende schoolvakken. Een aanzienlijke uitdaging, die we trachtten te verwezenlijken aan de hand van drie formules.

Van Erfgoedklasbak over vippakket tot Erfgoedwijs.be

Tijdens de Erfgoedweek nodigde FARO erfgoedwerkers uit om erfgoed mee in de kijker te zetten bij zoveel mogelijk scholen. We stimuleerden hen om aansluiting te vinden bij deze drie hoofdlijnen in het programma:

1. Door als ‘erfgoedexpert’ langs te gaan in scholen en als **Erfgoedklask** te vertellen over de eigen passie, op een lesuur tijd.
2. Door tijdens die week een extra (en liefst) exclusief aanbod te programmeren voor scholen in de vorm van een **vippakket**.
3. Door educatieve materialen voor onderwijs digitaal te delen via **Erfgoedwijs.be**.

Deze drie formules boden voor elk wat wils: deelnemende erfgoedorganisaties konden instappen in de programmalijs die het dichtst bij hun mogelijkheden en/of ideeën lag. Maar ook leerkrachten konden inpijken op een aanbod waar zij zich het meest comfortabel bij voelden. Deze nieuwe formats bleken een schot in de roos, zoals blijkt uit de infographic op pagina 11.

Een partnerschap tussen erfgoed en onderwijs

Voor de realisatie van de Erfgoedweek zocht FARO uitdrukkelijk onderwijspartners op. Zo sloegen we de handen in elkaar met CANON Cultuurcel om het aanbod te communiceren via Cultuurkuur.be. Deze site is hét platform voor leerkrachten die op zoek zijn naar culturele activiteiten.

Daarnaast legden we vele contacten met pedagogische begeleiders van onderwijskoepels (GO, VKSO en OVSG), vaktijdschriften voor leerkrachten als *Fons* (Nederlands) en *Hermes* (geschiedenis), algemene onderwijsbladen als *Klasse* of websites als KlasCement. Allemaal speelden ze een belangrijke rol in het promoten van de Erfgoedweek naar scholen.

FARO contacteerde educatieve uitgeverijen die naast promotie voor het evenement ook inzetten op langdurige samenwerkingen voor erfgoedlessen. Zo bood ETWIE ondersteuning aan de Digitale Methode bij het opnemen van een video in het Industriemuseum (Gent) en het Stoomcentrum (Maldegem). De video wordt ingezet als lesmateriaal over de opkomst van de stoomindustrie in de les geschiedenis. Uitgeverij VAN IN zal voor haar methode geschiedenis dan weer samenwerken met Museum Plantin-Moretus. Bij Uitgeverij Averbode verzorgt FARO voor het volgende schooljaar in het tijdschrift *Zonnestraal* een erfgoedrubriek rond thema’s die in de klas aan bod komen. Verder brachten we het thema

erfgoed in de EDUbox Cultuur van de VRT. Met de EDUboxen reikt de VRT (digitale) educatieve tools aan aan het secundair onderwijs over uiteenlopende thema's. Tot slot ontwikkelde FARO ook erfgoedcollecties die leerkrachten kunnen raadplegen op Het Archief voor Onderwijs. We blijven deze samenwerkingsverbanden aanhalen om zo nog meer erfgoed in lesmethodes te krijgen.

We verkennen graag de mogelijkheid om ook andere onderwijspartners meer te betrekken bij dit evenement. Zo zal de stuurgroep Erfgoeddag versterkt worden met een aantal vertegenwoordigers uit het onderwijsveld.

ONLINE Bekijk enkele voorbeelden.

- > Hoe kijken we anders naar stripverhalen dan vroeger?
https://bit.ly/edubox_strips
 - > Wetenschappelijk erfgoed in het Gents Universiteitsmuseum
https://bit.ly/edubox_GUM
 - > Erfgoedcollecties op Het Archief voor Onderwijs
<https://bit.ly/erfgoedcollecties>
-

ERFGOEDDAG EN -WEEK

in cijfers

640

erfgoedorganisaties

385

klasbakmomenten

185

vippakketten

60

nieuwe lesideeën
op Erfgoedwijs.be

8000

leerlingen bereikt
tijdens de klasbakmomenten

2.

ERFGOED- KLASBAKKEN

Waarom deze formule?

FARO introduceerde in 2022 de Erfgoedklasbak. In deze formule trokken erfgoedmedewerkers naar de klas om er een lesuur over te nemen van de leerkracht. Daarvoor hadden we verschillende motieven:

▶ **De Erfgoedklasbak speelt in op drempels die een vlot bereik van lager en secundair onderwijs doorgaans verhinderen:** scholen hebben weinig financiële marge, beschikken niet altijd over geschikt vervoer en/of kunnen binnen hun vooropgestelde lestijden niet genoeg tijd vrijmaken voor een erfgoed-uitstap. Door de rollen eenvoudigweg om te draaien vallen die drempels weg.

▶ **Leerkrachten van de meest uiteenlopende schoolvakken en schoolrichtingen zien linken met erfgoed en erfgoedwerk** en ontdekken nieuwe mogelijkheden om erfgoed een plaats te geven in de lespraktijk. We doorprikken zo het cliché dat erfgoed enkel bij schoolvakken hoort als geschiedenis of kunstvakken.

▼ **De Erfgoedklasbak legt persoonlijke contacten met leerkrachten.** Daar is nood aan: erfgoedorganisaties evolueren en breiden hun expertise uit, maar leerkrachten kennen hun werking of hun huis vaak niet (genoeg) en weten niet waarvoor ze kunnen aankloppen. Door de anonimiteit voor een stuk weg te nemen, zal de drempel ook lager zijn om elkaar later te contacteren voor andere projecten. Erfgoedmedewerkers kunnen zo ook beter aftoetsen wat de verwachtingen zijn in het onderwijs. De feedback van leerkrachten kan waardevol zijn om de eigen educatieve ideeën verder te finetunen.

Merksemse imkerij
© Erfgoedlab Antwerpen

De Erfgoedklasbak komt rechtstreeks in contact met de erfgoedbewakers, -zorgers en -makers van morgen. Welke vragen stellen kinderen en jongeren zich bij het erfgoed? Hoe kunnen ze erover leren en het waarderen? Kinderen en jongeren krijgen vaak het verwijt dat ze geen interesse of engagement tonen, maar daarvoor moeten ze natuurlijk ook een oprechte kans tot participatie krijgen.

Kinderen en jongeren maken kennis met uiteenlopende expertises en beroepen. Van conservatoren over ICT-medewerkers tot ambachtslui, wetenschappers en communicatiemedewerkers: veel uiteenlopende beroepsmogelijkheden voor later. Maar allemaal delen ze één eigenschap: hun passie voor erfgoed. Dat enthousiasme tonen en overdragen is het handelskenmerk van de Erfgoedklasbak.

De Erfgoedklasbakken stonden er uiteraard niet alleen voor om hun 'klasbakuur' concreet vorm en inhoud te geven. We werkten, samen met OETANG Learning Designers, begeleiding en coaching op maat uit. Een deel daarvan verliep via een digitaal leerpad dat ook in de toekomst beschikbaar blijft voor wie klasbakuurtjes wil uitwerken: **erfgoedklasbak.erfgoeddag.be**.

Bevraging: wat waren de reacties op dit initiatief?

Eind april 2022 voerde FARO een bevraging uit bij de organisatoren van een Erfgoeddag- en Erfgoedweekactiviteit. We konden rekenen op een mooie respons en kunnen dus heel wat waardevolle conclusies trekken uit de resultaten. De volledige cijfers uit de evaluatie leest u [op de FARO-blog](#). We lichten hieronder graag een aantal opvallende zaken uit.

Voor het onderdeel over de Erfgoedklasbakken konden we niet alleen rekenen op de respons van **136 Erfgoedklasbakken**, maar daarnaast vulden ook **73 lokale en regionale coördinatoren** en **64 leerkrachten** de bevraging in. Heel wat Erfgoedklasbakken die de bevraging invulden, kwamen uit vrijwilligersverenigingen (34 %) en musea (27 %), maar ook lokale besturen/erfgoedcellen (15 %) en archieven (31 %) waren goed vertegenwoordigd. Zelf gaven de Erfgoedklasbakken een gemiddelde score van **8,3 op 10** aan hun eigen les(sen). Dat werd mooi aangevuld door de leerkrachten die een Erfgoedklasbak over de vloer kregen; zij gaven gemiddeld **8,5 op 10**. Topscores!

In de bevraging gaven de Erfgoedklasbakken aan dat ze dit als een fijne, aangename ervaring beleefden.

Zowel leerkrachten als klasbakken zijn vragende partij om het concept te herhalen. Onze sector is echt op zoek naar manieren om kinderen en jongeren warm te maken voor erfgoed. Leerkrachten waardeerden de vak-expertise, het enthousiasme en de passie van erfgoedwerkers. Daarnaast waren zij ook onder de indruk van de didactische expertise. De lessen van de Erfgoedklasbakken sloten goed aan bij de leefwereld van jongeren, en gebruikten sterke methodieken. Deze reactie ligt in lijn met de evaluatie van 20 jaar Erfgoeddag in 2021. Uit deze bevraging bleek dat deelnemende organisaties aan Erfgoeddag best wel wat meer aandacht willen besteden aan het jonge publiek. De resultaten uit die evaluatie leest u op [de FARO-website](#).

▶ *“Het was mooi om zien hoe de leerlingen oprecht trots waren over de werkjes die ze tijdens het klasbakmoment maakten. De leerkrachten meldden achteraf dat sommige leerlingen, die zich doorgaans op de achtergrond houden, nu naar voren kwamen. Dus het bracht echt wel wat teweeg. Ook fijn dat we veel leerkrachten gezien hebben in een van de scholen waar we meerdere klasbakuren konden organiseren. Zo konden we kennismaken met een heel team, en dat is een waardevol contact voor de toekomst.”*

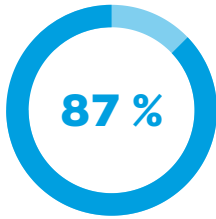
Sien Verschaeren,
Design Museum Gent

▶ *“Ik zorgde zelf voor een match met klassen – zo kan ik beter persoonlijke relaties opbouwen – maar ik ben wel erg dankbaar voor de ondersteuning van Erfgoed Haspengouw en ECRU. De publicatie in hun erfgoedkrant zorgde voor promotie van onze kantklosactiviteit. Zij hadden een belangrijke inbreng op het vlak van concrete uitwerking, communicatie en verduurzaming.”*

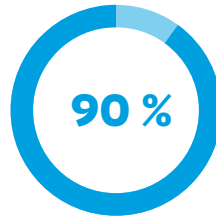
Helena Fransens,
KantelinK Sint-Truiden

▶ *“De vlotte samenwerking met leerkrachten gaf ons, archiefmedewerkers, meer vertrouwen. Leerlingen voelden aan dat we op elkaar waren afgestemd (door eerder overleg) en dat normaliseerde het bezoek enigszins. Zo gaan ze sneller mee in je narratief. De leerlingen waren heel betrokken, zeker als we stellingenrondes organiseerden.”*

Heleen Wils, Universiteits-
archief Antwerpen

87 % van de klasbakken wil vaker een les geven in de klas.

90 % van de bevroagde leerkrachten wil terug een klasbak uitnodigen.

Maar er zijn ook leerpunten. Zo was de matchmaking tussen Erfgoedklasbakken en scholen geen sinecure. Heel wat matches werden gelegd via de lokale en regionale coördinatoren. Zij geven aan dat de opvolging hierrond voor hen heel tijdrovend was. Langs de andere kant zorgde hun verbindende rol er wel voor dat de lokale samenwerking tussen het onderwijs en de erfgoedsector echt versterkt is. Daarnaast blijkt uit de evaluatie dat 26 % van de leerkrachten het aanbod vernam via hun directie. Een verrassend resultaat, aangezien veel erfgoedpartners het gevoel hadden dat hun communicatie strandde bij de directie. Andere matches kwamen er door persoonlijke contacten of door digitale communicatieplatformen.

Kortom: de eerste editie van dit initiatief bleek een succes. Leerkrachten en leerlingen reageren met dankbaarheid en verwondering op de lesmomenten. De passie van de erfgoedmedewerkers werkt aanstekelijk en maakt het soms abstracte begrip ‘erfgoed’ heel concreet en heel duidelijk lokaal toepasbaar. De Erfgoedklasbakken werden uitgedaagd om hun verhaal op een creatieve, toegankelijke en interactieve manier te brengen. Banden met scholen werden opgestart of versterkt. Maar ook een succes vraagt om bijsturing en opvolging.

De Erfgoedklasbak: wat zit erin voor u?

We polsten bij de Erfgoedklasbakken naar hun motivatie om deel te nemen aan dit initiatief. Uit hun antwoorden konden we een aantal goede redenen bundelen die ook u (weer) over de streep trekken om (opnieuw) Erfgoedklasbak te zijn/worden.

- **Voor heel wat organisaties vormt de Erfgoedklasbak een mooie aanleiding voor een eerste kennismaking en nauwere samenwerking met het onderwijs. Onze sector is echt op zoek naar duurzame contacten met scholen en leerkrachten.**
- **De Erfgoedklasbak vormt een kans om klasgroepen aan te spreken die men anders niet bereikt. Dit initiatief vormt zo een kans tot experiment, wat eventueel nadien kan leiden tot een structureel aanbod.** Zo pakte ook Stefanie Lietaert van KOERS het aan. Zij zag dit als een kans om nieuwe insteken op een thematiek uit te proberen. De museummedewerkers van KOERS trokken bewust naar klassen in het secundair onderwijs omdat ze minder ervaring hebben met die leeftijdscategorieën.
- **Onbekend is onbemand: leerkrachten die eraan twijfelen of het aanbod van uw organisatie wel past bij hun klas, kunnen dit via de Erfgoedklasbak laagdrempelig aftoetsen.** Leerkrachten en leerlingen leren de mensen achter de organisatie persoonlijk kennen, waardoor uw thematiek ook persoonlijker wordt. Zo vervolgt Stefanie Lietaert (KOERS) dat de leerkracht aangaf dankzij haar bezoek meteen een aantal leerdoelen te kunnen afvinken die ze anders moeilijker zou bereiken.
- **De Erfgoedklasbak is een kans voor de erfgoedwerker om meer ervaring op te doen met bepaalde doelgroepen,** zo vertelt Kyra Fastenau van Kazerne Dossin. Als erfgoedmedewerker leer je deze groep op een persoonlijker manier kennen binnen hun comfortzone, de school. Vanuit die klascontext durven de leerlingen vaak opener en directer te zijn.
- **Persoonlijke contacten met leerkrachten zijn bijzonder waardevol.** Deze editie van de Erfgoedweek heeft heel wat eerste zaadjes geplant die later kunnen uitgroeien tot meer diepgaande trajecten. Hebt u bijvoorbeeld plannen voor een langduriger project met scholen? Dan kan de Erfgoedklasbak een laagdrempelige manier zijn om met leerkrachten in contact te komen en hen mogelijk verder uit te nodigen om mee in uw project te stappen.

“Vanuit het museum staan wij altijd open voor nieuwe initiatieven, zeker als die zich richten tot groepen die niet spontaan naar het museum stappen. De activiteiten worden gratis aangeboden aan scholen, ook dat helpt om de stap tot deelname vanuit het onderwijs te verkleinen. Het initiatief van de Erfgoedklasbakken werkt op die manier echt drempelverlagend.”

Sien Demasure, Yper Museum

“We peilden op voorhand naar de verwachtingen van de leerkracht en hebben daar op ingespeeld. Als duo werken zorgt ook voor een andere dynamiek. Je kan elkaar aflossen en op elkaar inspelen.”

Heleen Wils & Jolien Dekoninck, Universiteitsarchief Antwerpen

“Betrek leerlingen niet alleen bij het eindresultaat, maar bij het hele proces: inhoudelijk, vormelijk én creatief. Zet hen zelfstandig aan het werk, leer hen hoe ze zelf dingen kunnen doen. Het resultaat is een groep actief betrokken leerlingen die een sterk gevoel van eigenaarschap over dit project hebben, en de relevantie van erfgoed vandaag inzien.”

Nele Provoost, Erfgoedcel BIE

Gaat u er ook (opnieuw) voor als Erfgoedklasbak? Enkele waardevolle tips van andere klasbakken:

- > **Maak plannen al vroeg in het najaar concreet en vergroot zo de kans op een match.** De registratie van een activiteit verliep nog (te) omslachtig en de administratie van een activiteit moet eenvoudiger. Daar werken we bij FARO zeker aan, samen met CANON Cultuurcel. Maar daarnaast is het ook echt nodig om vroeger te beginnen met de koppeling tussen de Erfgoedklasbak en de school.
- > **Maak zelf uw activiteit bekend.** Nationaal, regionaal en lokaal zijn er heel wat mogelijkheden om uw initiatief in de kijker te zetten. Maar daarnaast blijft het belangrijk om ook zelf actief uw activiteit te verspreiden naar scholen. Durf daarbij te rekenen op het eigen netwerk dat uw organisatie vaak al heeft. Naar welke lagere en secundaire scholen gingen u en uw collega's, of uw kinderen? Welke vrienden geven les? Welke scholen liggen bijvoorbeeld binnen een straal van 1 kilometer rond uw erfgoedorganisatie of -instelling?
- > **Maak erfgoed concreet en tastbaar.** Laat bijvoorbeeld een oorlogskrant, foto's, oude facturen, een gerestaureerd schilderij rondgaan of laat de leerlingen zelf de handen uit de mouwen steken. Doe bijvoorbeeld zoals Greet Voorhoof van Rivier&Land. In haar les ging Greet op zoek naar de wiskundige patronen in de prachtige tegels die vroeger gemaakt werden in de lokale tegelfabriek, die alle kinderen uit de klas herkenden. Ze liet een oude factuur uit het bedrijfsarchief rondgaan en liet de leerlingen daarna aan de hand van die factuur zelfs een vraagstuk oplossen. Dit format bleek een dankbare variatie op de klassieke wiskundeles. Ook Sophie Gyselinck van ADVN ging aan de slag met concreet archiefmateriaal tijdens haar Erfgoedklasbakmoment. Hoe ze dat deed, ontdekt u [in deze video](#).
- > **Een goede voorbereiding is het halve werk.** Pols vooraf naar de verwachtingen van de leerkracht, inhoudelijk én praktisch/organisatorisch. Zo kan u daar tijdens uw les op inspelen, dat geeft vertrouwen. Wanneer wordt u op school verwacht? Zal de leerkracht een actieve rol spelen tijdens de les? Brengt u een presentatie mee? Moet er materiaal geprint worden?
- > **Koudwatervrees? Verenig de krachten en trek samen met een collega naar de klas.**
- > **Vertrek bij de keuze van het lesthema vanuit de leefwereld van de kinderen.** Zo slaagde Anneleen Van Lommel van Erfgoedcel Noordkempen er op een mooie manier in om het lokale verhaal van

Bobbejaanland te koppelen aan de leefwereld van de kinderen in de naburige lagere school. Ze vertrok vanuit een aantal concrete vragen rond wie wat (her)kende en schakelde daarna al snel over naar een creatieve knip- en schrijf oefening. Daarbij mochten de leerlingen hun eigen droompretpark bedenken en op een postkaart zetten die ze later zelf toegestuurd zouden krijgen. Een mooie manier om heel toegankelijk en concreet erfgoed in de dagelijkse lespraktijk te verwerken. Dit concept helpt leerlingen ook om zich meer thuis te voelen op de plek waar ze wonen. Bij secundaire scholen is dat ook belangrijk: zo legde Pieter-Jan Lachaert (Archief Ronse) de link naar de archiefwerking door met de leerlingen te onderzoeken hoe ze foto's en media als Snapchat gebruiken.

- > **Laat leerlingen zelf aan de slag gaan met erfgoed. Dat zorgt ervoor dat ze de thema's actief doorleven en ze ook nauwer ter harte nemen.** Meester Koen Roels van leefschole De Klare Bron vertelt er u meer over [in deze video](#). Wesp vzw ging in de klas aan de slag met het Leuvens erfgoed via een workshop songwriting. Ook het project van Klein Seminarie Roeselare borduurt hierop voort.

Zin om het meteen groots aan te pakken? Dan vormen de Erfgoedklasbakken ook een kans om in te haken op grootschalige(re) evenementen van een school. Sommige scholen deden het u al voor. Zo zette Klein Seminarie Roeselare in het voorjaar van 2022 een samenwerking op met glaskunstenaar Joost Caen, afkomstig uit de regio en oud-leerling van het Klein Seminarie. Meer info over dit traject leest u hier. Een tentoonstelling werd gekoppeld aan een uitgediepte reeks educatieve trajecten, met Erfgoeddag als ijkpunt. Dit initiatief werd opgestart door de werkgroep erfgoed van de school, waar onder andere leerkrachten geschiedenis, esthetica en godsdienst deel van uitmaken. De rol van de erfgoedpartner binnen dit project, hier Erfgoedcel BIE, was de professionele ondersteuning en link met het werkveld.

3.

VIPACTIVITEITEN

Waarom deze formule?

Scholen trekken vaak jaar na jaar op uitstap naar dezelfde erfgoedplek. Via de vipactiviteiten wil FARO hun erfgoedreferentiekader openbreken en hen laten kennismaken met andere huizen en spelers (dichterbij). Andersom levert dit u als erfgoedorganisatie nieuwe contacten op met (naburige) scholen.

Met een uniek aanbod voor de Erfgoedweek hopen we leerkrachten te overtuigen. U zet op een andere manier de sterktes van het huis in de verf en creëert zo een aanbod dat ze écht niet willen missen. Dat kan door een verrassende workshop aan te bieden, maar evengoed door een rondleiding achter de schermen, een persoonlijke tour door de nachtwaker of de conservator ...

Bevraging: hoe werden de vipactiviteiten geëvalueerd?

Eind april 2022 lanceerde FARO een bevraging bij de organisatoren van een Erfgoeddag- en Erfgoedweekactiviteit. We konden rekenen op een mooie respons en kunnen dus heel wat waardevolle conclusies trekken uit de resultaten. Voor de vipactiviteiten kregen we iets minder antwoorden op de vragenlijst dan voor de klasbakken, eenvoudigweg omdat het vipaanbod minder groot was en onze sector al meer vertrouwd is met deze formule. Ook hier zagen we enthousiaste deelnemers en positieve reacties. De volledige evaluatie [leest u hier](#).

Respons kwam van 30 organisatoren en 12 leerkrachten. Cijfers die we dus voorzichtig moeten interpreteren, maar die zeker positief blijven, met een gemiddelde score van 7,5 op 10 door de organisatoren en 8,6 op 10 door de leerkrachten.

Vipaanbod: wat zit erin voor u?

VIPACTIVITEIT IN WEDSTRIJDVORM

Sommige spelers zagen een kans om de vipactiviteit te lanceren als een wedstrijd waarin scholen onderling konden meedingen naar een prijs. Dat competitieve spelelement lijkt ook goed te passen bij de doelgroep. Zo daagde **Erfgoedcel COMEET** scholen uit om tableaux vivants te maken van oude foto's. Een klas uit Zelzate won de wedstrijd en bezocht de vier Zelzate musea in 't Klooster, om zich zo voor te bereiden op een workshop waarbij de leerlingen een stop-motionfilmpje maakten onder begeleiding van een professionele filmmaker. De erfgoedcel zette de activiteit in de kijker als een verwendag, en dat heeft de winnende klas zeker ook zo ervaren.

Ook **Erfgoedcel Zender** gelooft in die wedstrijdvorm. Zij organiseerden een Wiki-project waarbij klassen werden uitgedaagd om te schrijven over erfgoed uit hun omgeving. De winnende klas won een vipuitstap. Meteen ook een goede methode om jongeren duidelijk te maken dat ze zelf erfgoedbewakers zijn en dus een impact hebben op wat we bewaren voor de toekomst. Zowel jongeren als hun leerkrachten leren op deze manier dat erfgoed niet in steen gebeiteld is. Het is een dynamisch gegeven waar ze zelf vorm aan kunnen geven.

Geert Van Pamel, voorzitter van **Wikimedia België**, ondersteunde deze sessie mee en deed dat ook in Leuven. Daar werkten leerlingen van het Sint-Pieterscollege mee aan een schrijfproject over de Molens van Orshoven, een historisch interessante locatie. De leerlingen gingen op zoek

“Dankzij de Erfgoeddag-wedstrijd van Erfgoedcel Meetjesland leerden onze klassen het erfgoed van onze streek kennen. Fijn om te zien hoe het hen enthousiasmeerde. De resultaten mogen zeker en vast gezien worden. Het viparrangement was ook meer dan geslaagd. We hebben mooie herinneringen gemaakt en de pannenkoeken waren een superleuke verrassing!”

Leerkrachten en leerlingen van 6L van GO! Basis-school De Reigers

naar informatie, schreven teksten, maakten foto's en laadden de hele zaak op. Ook **Erfgoedcel Leuven** en het **Stadsarchief** begeleidden dit mee. Het potentieel hiervan verkennen we verder bij de volgende editie in: *Hoe organiseer je een schrijfactiviteit rond Wikipedia?*

VIPACTIVITEIT ALS TESTCASE VOOR SPLINTERNIEUWE SPELMODULE

Andere erfgoedwerkers organiseerden een vipactiviteit om een nieuwe educatieve module uit te testen. Zo was er de escaperoom Atlantis ter voorbereiding van het jubileumjaar van Dirk Frimout. **Het stadsarchief van Poperinge** zorgde voor een speelse insteek die verwijst naar de Poperingse school waar Frimout les volgde in de jaren 50. Zoals wel vaker bij het educatief aanbod van dit stadsarchief zoekt ook dit project sterk het spelelement op. Daarbij toetst archiefmedewerker Tijs Goethals graag af bij de leerkrachten. Wat zijn hun verwachtingen (vooraf)? En hoe hebben ze het spel ervaren (achteraf)? Die feedback is nuttig om het educatief aanbod nog meer af te stemmen op de verwachtingen van de doelgroep. Ook andere organisatoren testten een gloednieuwe spel formule, zoals M Leuven met De Kunstroof.

EEN VIPAANBOD UITSLUITEND VOOR LEERKRACHTEN

Met een vipactiviteit kan u ook uitsluitend de rode loper uitrollen voor het leerkrachtenpubliek. **Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience** gaf zo een train-de-trainersessie rond een lespakket over heldenverhalen (Cirkelhelden en Heldenflix). Dit pakket is sterk uitgewerkt en biedt dus heel wat aan de leerkracht ... maar tegelijk kan dat ook afschrikken. Zal een leerkracht op eigen houtje doorheen de handleiding gaan? Met deze sessie leidt Thomas Martin, educatief medewerker van de erfgoedbibliotheek, de leerkrachten door het pakket en toont hij hoe ze dit in hun eigen klaspraktijk kunnen gebruiken.

U kan de leerkrachten ook een vorming aanbieden over een bredere thematiek. Het **Gents Universiteitsmuseum (GUM)** kende succes met een vipvorming over gender, seksualiteit en wetenschap. Enerzijds zat de sterkte van dit initiatief in de interne expertise: een gids leidde de leerkrachten rond op de expo *Phallus* en die gidsbeurt was anders dan normaal. De gids gaf aan welke methodieken mogelijk zijn en hoe er bij elke leerlingengroep wordt gekeken wat haalbaar is en wat niet. Hoe

start u het gesprek over dit onderwerp? Hoever kan u gaan? Hoe snel zijn de leerlingen mee? Leerkrachten ontdekken zo de meerwaarde van een gegidst bezoek uit eerste hand. Anderzijds zorgde het GUM ook voor externe expertise: medewerkers van Sensoa en çavaria werden als sprekers uitgenodigd en gingen met de leerkrachten in gesprek over de thematiek. Zo kreeg de leerkracht heel wat bagage mee om op school met het thema aan de slag te gaan. Door samen te werken met externe partners leert u de leerkracht ook hoe die vanuit erfgoed bruggen kan bouwen naar heel wat schoolvakken. Gender kan aan bod komen in een vak als geschiedenis of levensbeschouwing, maar evengoed in een wetenschapsvak.

Niet onbelangrijk: de leerkrachten leren op deze manier het huis en de educatieve medewerkers persoonlijk kennen. Ze kunnen vanaf nu een gezicht plakken bij dat e-mailadres ... en voelen zo misschien minder barrières om een vraag te stellen of een suggestie mee te geven.

WERK SAMEN MET PARTNERS EN MAAK UW AANBOD UNIEK

Voorgaande voorbeelden illustreren vooral dat u uw aanbod nog exclusiever kan maken door samen te werken met (onverwachte) partners. Niet alleen krijgen leerlingen een brede waaier aan expertise aangeboden, maar daarnaast kan u het werk verdelen en klasgroepen opsplitsen.

De **bibliotheek van Genk**, de **heemkring Heidebloemke** en het **Erfgoeddepot** sloegen de handen in elkaar voor de vipactiviteit *Graaf in het geheugen van Genk*. Samen bereikten ze meer dan tien klassen in de derde graad secundair onderwijs. De formule werd voor de eerste keer uitgerold en werd dus meteen goed opgepikt. De samenwerking zorgde voor een sterke dynamiek: de heemkring leidde de leerlingen in in de geschiedenis van Genk aan de hand van tekeningen van Michaël Olbrechts. Nadien werden de leerlingen in groepjes verdeeld. Via een doorschuifstelsel kwamen ze telkens in een andere ruimte bij een andere begeleider terecht. In één sessie leerden de leerlingen hoe ze een digitale beeldbank konden verkennen en hoe ze daar informatie kunnen toevoegen, terwijl leerlingen in een andere sessie het erfgoeddepot verkenden.

MSK Gent vond een bijzondere partner in de studenten van de lerarenopleiding aan de Arteveldehogeschool. Speciaal voor leerlingen van de eerste graad secundair werkten de studenten een interactieve tour uit. Ook dat soort van samenwerkingsverbanden kan uw eigen educatieve werking

verrijken, terwijl leraren-in-opleiding tegelijk erfgoedgevoelig worden gemaakt en verschillende methodieken al doende leren kennen.

Wat verbindt acteur Jonas Van Thielen met erfgoed? Zoals heel wat acteurs kreeg hij de smaak van theater te pakken tijdens zijn schooljaren.

► **KADOC Leuven** dook met de acteur in zijn archieven over schooltoneel. Resultaat is een nieuwe theatervoorstelling, op basis van zijn persoonlijke interpretatie van het bewaarde erfgoed. KADOC werkte hiervoor samen met CEMPER en het nieuwstedelijk, het stadstheater van Leuven, Hasselt en Genk. Tijdens de voorstelling ontdekten leerlingen dat erfgoed dynamisch is. Een schooltoneel gebaseerd op Sophocles? Dan werd Sophocles toch anders 'gelezen' in 1936 dan in 1971 ...

Ook het **Red Star Line Museum** bood een vipactiviteit aan waarvoor het een partnerschap aanging met een theatermaker. Zij werkten samen met theatermaker Hussein Mahdi en Opvangcentrum Linkeroever. Op deze manier leren leerlingen niet enkel bij via de expo in het museum, maar gaan ze via de theaterworkshop ook in gesprek met de bewoners van het opvangcentrum. Erfgoed wordt zo sterk ingebed in een relevante maatschappelijke context.

U kan het ook in een veel ruimer kader opvatten. Zo startte **ZOOM (Freinet Kortrijk)** al in 2019 [een Erasmus+ project](#) met Spanje, Frankrijk en Italië rond Europees erfgoed. Na de pandemie kon het project eindelijk hervat worden. Tijdens de Erfgoedweek ontving ZOOM de buitenlandse leerlingen van het project en zorgde het ervoor dat het erfgoed uit Vlaanderen in de kijker werd gezet. Iris Speleers brengt verslag uit: "In Kortrijk werden we op het stadhuis ontvangen door Isabelle Dejaegere, verantwoordelijke voor Erfgoed Kortrijk. Zij vertelde ons meer over de rijke erfgoedgeschiedenis van onze stad. We maakten kennis met de vele toepassingen van vlas in museum Texture en onze ZOOM-leerlingen organiseerden een wandeling 'op tienermaat' door het historisch centrum, met als hoogtepunten het Begijnhof en de Broeltorens. In Brugge verkenden we de reien met de bootjes en ontdekten de buitenlandse leerlingen de parels van deze middeleeuwse stad via een zoektocht op de smartphone." Verder verzorgden ze ook activiteiten als een volksfestijn en een quiz waarin de kennis over Belgisch-Vlaamse gebruiken, gezegdes, gerechten en dranken die de buitenlandse partners hadden opgedaan speels getest werd.

EEN VIPAANBOD VOOR EEN DOELGROEP MET SPECIFIEKE NODEN

Een educatief aanbod richten we liefst op een grote groep leerlingen, zodat de formule vaak kan uitgerold worden. Sommige leerkrachten begeleiden leerlingen met heel specifieke noden en die vinden daardoor niet altijd een passend aanbod. De Erfgoedweek kan echter ook de aanleiding vormen om meer op maat te werken, en uw educatief aanbod inclusiever te maken. Zo organiseerde het **GUM** een viprondleiding specifiek voor leerlingen uit het buitengewoon onderwijs. De beleving van de deelnemers stond centraal, het tempo werd aangepast en er werd extra aandacht besteed aan het comfort van de leerlingen. Ook een vipaanbod voor een OKAN-klas, voor volwassenen in tweedekansonderwijs of voor andere kwetsbare groepen behoort tot de mogelijkheden. Organisatoren gaven vaak aan dat dit ontzettend dankbare groepen zijn, die zich zo ook meer gewaardeerd voelen.

COMBINEER HISTORISCH ERFGOED MET MODERNE TECHNOLOGIE

Jongeren enthousiasmeren voor ‘dingen van vroeger’ is niet altijd een makkelijke opgave. Ze zien vaak niet dat in die oude ambachten ingenieuze ideeën zitten die we nu computergestuurd laten gebeuren. Zo kwam het **Nationaal Museum van de Speelkaart** uit de (letter)kast met een experimenteel druklabo. De historische houten en loden letters uit het museumdepot gingen voor deze activiteit een magisch huwelijk aan met de lasercutter van het Fablab2300. Gazet van Antwerpen bracht al verslag uit van deze activiteit: de leerlingen van de nieuwe richting Grafische Technieken van het Heilig Graf in Turnhout leerden tijdens de Erfgoedweek op deze manier een link leggen tussen heden en verleden. Ook het **Erasmushuis** liet leerlingen 500 jaar terug in de tijd reizen met augmented reality. Het museum biedt de leerlingen zo niet alleen een originele kijk op het verleden, maar bovendien ook een meer inclusieve kijk; met de 10 AR-verhalen wil het tonen dat de geschiedenis niet enkel wordt gevormd door witte, heteroseksuele mannen.

Het **MAS** werkte samen met **muziekstudio De Kiem** voor een sterke technologische methodiek. Leerlingen van het vierde leerjaar van het Sint-Lievenscollege in Antwerpen konden er een hoorspel maken na een bezoek aan de expo *Luister*. Deze video biedt een terugblik op dit initia-

tief. Meester Peter was dolenthousiast over de werkwijze: “Voor dat technische gedeelte moet ik mezelf een nul geven, dat is te ingewikkeld (en duur) en daarom is het fantastisch om dat hier te kunnen uitproberen. Ik kan dat niet zelf, en ben dus heel dankbaar dat ik deze gelegenheid kreeg.”

Hoe verhuist u de identiteit van een school? Heel wat scholen moderniseren, verhuizen of breiden de komende jaren uit. Dit vormt een uitgelezen kans om een samenwerking op te starten rond de ziel van de school. Dat zag ook leerkracht Sven Tuerlinckx van het **Paridaensinstituut in Leuven**. Hij greep de Erfgoedweek aan als kans om samen met zijn leerlingen de 220 jaar oude geschiedenis van de school terug tot leven te wekken. Hij werkte hiervoor intensief samen met Erfgoedcel Leuven, Cultureel Erfgoed Annuntiaten Heverlee en SOM. Tijdens de geïntegreerde lessenreeks Nederlands/MEAV grasduinden de leerlingen in het rijke archief van hun school. In een algemene inleidende sessie legden ze de link tussen erfgoed en identiteit. Leerlingen brachten voorwerpen mee die hun eigen identiteit bepalen en onderzochten de identiteit van de school. Valt die vast te grijpen? Hoe geef je de identiteit van de school weer? En kunnen we het authentieke karakter van de school meenemen naar de nieuwe, moderne vleugel? Sterk in dit project is de nadruk op differentiatie. Niet alle leerlingen deden hetzelfde. Sommigen maakten glasramen, anderen schreven een script of gingen aan de slag met fotografie. Met hun nieuwe artefacten maakten zij opnieuw schoolerfgoed voor de toekomst. U leest meer over dit project via [deze link](#).

4.

ERFGOEDWIJS.BE

Waarom Erfgoedwijs?

Vanuit de idee dat sterk onderwijs samen gemaakt wordt, startte één leerkracht, Hans Defour, in 1998 het platform KlasCement. Met de bedoeling dat leerkrachten er leermaterialen met elkaar zouden kunnen delen. Het platform groeide en ondertussen werkt een heel team achter de schermen. Sinds 2013 maakt KlasCement.net ook officieel deel uit van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming en bereikt het meer dan 200.000 actieve gebruikers. Een prima plek om al het lesmateriaal dat we als erfgoedorganisaties ontwikkelen gebundeld ter beschikking te stellen van leerkrachten, zo dachten FARO, Histories en Herita. Samen namen we het initiatief om op het platform KlasCement de deelsite Erfgoedwijs op te richten. Hier worden lesideeën en -materialen rond erfgoed verzameld, gemaakt door en voor leerkrachten (in opleiding) en door andere (erfgoed)organisaties. Dat maakt dat we aan leerkrachten slechts één adres hoeven te geven wanneer ze op zoek zijn naar manieren om erfgoed te integreren in hun lespraktijk: Erfgoedwijs.be!

Leerkrachten kunnen op twee manieren leermaterialen vinden via Erfgoedwijs.be:

- > Via de rubriek 'leermiddelen' zoeken zij zelf naar lesmateriaal. Daarbij kunnen ze een selectie maken volgens het vak dat ze geven, volgens leerjaar, type leermiddel enzovoort.
- > Ze kunnen zich laten leiden door de thematische tegels aangeboden op de startpagina. Zo is er een tegel die focust op rituelen en feesten of familiegeschiedenis. Daarnaast is er ook een tegel die leidt naar diverse erfgoeddatabanken.

In 2022 hebben een 60-tal erfgoedorganisaties nieuw aanbod online gezet, al dan niet kaderend in een specifiek aanbod voor de Erfgoeddag en -week. Een mooie aanzet, maar we geloven dat er nog veel marge is, zeker wat betreft materiaal dat niet meteen gekoppeld is aan een bezoek. Leest u mee waarom ook uw organisatie (nog sterker) aanwezig mag zijn op dit platform?

Erfgoedwijs.be: wat zit erin voor u?

“Onze organisatie heeft amper middelen (en al zeker geen tijd) om veel te investeren in educatieve pakketten. Dan is deze website toch niks voor ons?”

TIP 1

Hebt u een beknopte lesfiche, een audiovisueel fragment of andere bron, lespakket of leermiddel bij de hand? Dan kan u dit (na registratie op Erfgoedwijs) **vlot online plaatsen in een kort tijdsbestek**. Zorg ervoor dat u een afbeelding bij de hand hebt en dat u beschikt over de juiste auteursrechtelijke gegevens. Via [deze link](#) kan u een snelstartgids raadplegen en meteen zelf aan de slag gaan. De **eerste keer toch liever onder begeleiding?** Dat kan in het najaar bij FARO en op aanvraag meer regionaal. Zo leert u samen hoe u een leermiddel het best kan plaatsen, met welke trefwoorden en met welke omschrijvingen. Lees meer over ons vormingsaanbod op faro.be/kalender.

TIP 2

U kan leerkrachten bereiken met een lesidee via een fiche, met (audiovisueel) bronmateriaal dat u wil aanreiken of met uitgewerkte lespakketten. **Dat kan dus van heel eenvoudig tot heel uitgewerkt**. Denk niet te snel dat materiaal niet zinvol is. De ene leerkracht implementeert graag een bron of een idee in de eigen les, de andere leerkracht is misschien geholpen en heel blij met een meer uitgewerkte lesbundel. **Gaf u in 2022 al een les als Erfgoedklasbak?** Dan kan u misschien een overzicht van uw les in een fiche formuleren en online plaatsen? Eventuele extra tools (een bron zoals een tekst of een filmpje) kan u erbij plaatsen. Zo bent u echt een ambassadeur: u bracht een thema met bijhorende didactiek aan en geeft dat nu door aan alle leerkrachten in Vlaanderen en Brussel!

“Wij plaatsen materiaal al wel op onze website, waarom dan ook nog eens hier?”

TIP 4

We maken leerkrachten en leerlingen graag erfgoedgevoeliger. Dat doen we met de Erfgoeddag en -week, maar de aanpak moet duurzamer: ook in de rest van het jaar verdient erfgoed zijn plek in de les. In aanloop naar het event plannen we meer Erfgoedwijs-aanbod in de kijker te zetten. FARO hoopt volgend jaar zo te kunnen communiceren over een actueel en rijk aanbod van diverse leermiddelen. **We volgen het platform goed op en nemen graag contact op met organisaties die boeiend materiaal plaatsen om er een blog, Facebookbericht of andere communicatie rond uit te sturen.** Zo kunnen we aan leerkrachten tonen dat dit aanbod steeds groeit en hun aandacht verdient.

TIP 3

Plaats uw materiaal (waaraan u zoveel tijd besteedde) niet alleen op de eigen website, maar meteen ook op Erfgoedwijs. **Leerkrachten zijn vertrouwd met dit platform** en kunnen hier ideeën zien van diverse organisaties. Dat is voor hen eenvoudiger dan alle websites en/of nieuwsbrieven van organisaties te volgen. Hoe meer uw idee zich kan verspreiden, hoe beter. Er is niet één kanaal dat iedereen bereikt. Elke leerkracht heeft al zijn eigen weg gevonden in het aanbod of is nog zoekende.

“We staan al met een aanbod op KlasCement. Waarom moeten we er (in aanloop naar Erfgoeddag) nog meer op inzetten?”

TIP 5

Zorg ervoor dat uw **profiel up-to-date** blijft. Dat betekent niet dat er maandelijks nieuwe inhoud moet toegevoegd worden. Het betekent wel dat u af en toe nakijkt of de hyperlinks nog werken. Misschien kan u de intro eens veranderen door naar de actualiteit te verwijzen, en de rest zo laten? **Kleine ingrepen** zorgen ervoor dat leerkrachten meteen een aanknopingspunt herkennen.

TIP 6

Als u materiaal online zet, wordt het gescreend door een moderator. Daarnaast helpen leden verder met de kwaliteitsbewaking via scores en reacties. **U kan dus volgen hoe vaak uw link wordt bezocht, hoe vaak het als favoriet werd 'geliket' en welke reacties er op komen.** Wanneer leerkrachten een leermiddel waarderen, verdienen ze ook KlasCementpunten met die score. Zo kunnen ze weer meer gebruikmaken van materiaal op de site. U kan als aanbieder ook reageren op de scores. Bent u op zoek naar nog meer visibiliteit en return? Dan kan uw organisatie (aanvullend) kiezen om te adverteren op het platform. Meer informatie daarover vindt u via klascement.info/adverteren.

“We hebben helemaal geen zicht op de reacties op ons educatief aanbod. Zijn er leerkrachten die het gebruiken? En wat vinden ze ervan? Zonder die informatie willen we er liever niet te veel tijd aan besteden.”

Laat u inspireren

Bent u getriggerd, maar weet u niet meteen hoe u materiaal selecteert? Neem dan volgende tips door, en bekijk de bijhorende voorbeelden ter inspiratie. Deze tips zijn enkel richtlijnen om u op weg te helpen. Uiteraard hoeft uw bijdrage niet aan al deze tips tegelijk te voldoen: ze zijn eerder bedoeld om u op verschillende manieren een duwtje in de rug te geven.

▶▶ VOORZIE ACTIVEREND LESMATERIAAL

Erfgoedcel Gent (STAM) plaatste een lessenreeks waarin leerlingen meer te weten komen over vijf erfgoedpunten in de Brugse Poort, vergezeld van een draaiboek over hoe leerlingen hun eigen wandelkaart kunnen maken. Zo reflecteren leerlingen over plaatsen die ze zelf belangrijk vinden. Hun leefwereld en hun dagelijkse beleving van de buurt wordt zo gekoppeld aan verhalen van ‘klassieke’ erfgoedpunten.

Speelgoedmuseum Mechelen ging aan de slag met het thema van Erfgoeddag 2022 en zoomde in op een bijzondere vorm van schoolerfgoed: speelplaatsspelletjes. Daarbij leren leerlingen niet alleen de klassiekers zoals bikkelen en tollen kennen, maar ze leren ook hoe ze die spelletjes zelf kunnen maken.

▶▶ VERTREK VANUIT HET PERSPECTIEF VAN DE LEERLING

In videogames spelen kinderen met een avatar: een digitaal alter ego waarin ze vaak eigenschappen van hun eigen uiterlijk en/of karakter stoppen. Waarom neemt u de leerlingen bij een lesidee ook niet eens mee in het verhaal via een herkenbare avatar?

Zo start **Erfgoed Balen** in het lespakket Hup, den boom in (over familie-kunde en genealogie) vanuit de blik van Marieke Willekens, een leeftijds-genote voor de doelgroep uit een andere historische periode.

▶▶ TOON AAN HOE LEERKRACHTEN EEN BRON KUNNEN HANTEREN

Atlantikwall Raversyde biedt niet alleen de bron, met name de documentaire *Off the wall*, maar ook een lesmap zodat de leerkracht leert hoe die met leerlingen kan reflecteren over oorlog, vrede, grenzen en meer. Ze leren niet alleen over de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, maar slaan ook een brug met de huidige migratiecrisis.

Ziet u de meerwaarde van een bepaalde regionale databank? Zet dan ook een lesidee hierrond op Erfgoedwijs. Leerkrachten missen immers uw expertise (en de tijd) om de databank helemaal te doorgronden.

▶▶ ZET LEERKRACHTEN OP WEG NAAR ANDERE PLATFORMEN

Wil u leerkrachten ook leiden naar andere educatieve kanalen waar u al sterk op aanwezig bent? Het **Gallo-Romeins Museum** leidt de Erfgoedwijijs-bezoeker bijvoorbeeld naar het open educatief platform LessonUp, waar het veel educatieve video's en lesplannen ter beschikking stelt.

Deze suggestie is extra waardevol. Leerkrachten vinden er niet alleen lesideeën, maar geven in deze digitale en interactieve omgeving ook les en kunnen er de leerlingvoortgang live bijhouden. Het platform ontstond in Nederland maar heeft ondertussen ook een sterk bereik in Vlaanderen. Erfgoedorganisaties kunnen er hun eigen leskanaal maken, en daarover vindt u meer info via lessonup.com/site/nl/uitgevers. De lessen die u op dit kanaal plaatst kan u nadien eenvoudig embedden in uw eigen website, zodat iedereen de content kan ontdekken en gebruiken.

▶▶ OOK EEN ONDERDEEL VAN EEN BREDERE OPZET VERDIENT EEN PLEKJE

Leerkrachten zijn niet altijd op zoek naar uitgebreide lespakketten. Een handleiding van enkele tientallen pagina's kan een inspiratie zijn voor de ene, maar een afschrikmiddel voor de andere. Licht daarom bijvoorbeeld een interactieve oefening uit een pakket en zet die op Erfgoedwijijs. Zo plaatst **Erfgoedcel Dijk92** een link naar een interactieve quiz over de reuzentradities in Lebbeke en Hamme online, naast een doorverwijzing naar lespakketten op hun website. Met een kleine trigger trekt u de leerkracht sneller over de streep. Geleidelijk kan die dan verder verkennen wat uw aanbod inhoudt.

▶▶ ZORG DAT DE LEERKRACHT NIET TE VEEL MOET KLIKKEN EN SCROLLEN

U kan op Erfgoedwijijs gewoon doorverwijzen naar uw eigen pagina, waarop u educatief materiaal plaatste. Besef wel dat het voor een leerkracht al lang kan duren om het aanbod op Erfgoedwijijs zelf te verkennen. Dat wat meteen in het oog springt, trekt dan de aandacht, en de rest verdwijnt naar de achtergrond. Zorg dus dat u hun aandacht niet verliest door enkele lege doorverwijzingen te plaatsen. Geef op Erfgoedwijijs concreet aan wat u te bieden hebt en zorg ervoor dat links meteen leiden naar het materiaal zelf, en niet naar de algemene pagina van uw organisatie (of naar een heel ruim educatief aanbod). Leerkrachten blijven niet scrollen en zoeken ...

5. DE TOEKOMST VAN ERFGOEDDAG EN ONDERWIJS

Waarom we blijven inzetten op de Erfgoedweek

De eerste editie van onze Erfgoedweek was een succes, want er is vraag naar meer! Maar daarmee zijn we er nog niet. Het blijft van cruciaal belang om op een toegankelijke manier aanbod naar scholen uit te rollen. We bereikten immers nog maar een fractie van het onderwijslandschap dat ontzettend groot en divers is, en constant in evolutie. Het momentum van Erfgoeddag biedt de kans om steeds op nieuwe doelgroepen in te zetten, en om nieuwe aspecten van publiekswerking uit te lichten.

De Erfgoedweek biedt onze sector de gelegenheid om een educatief idee als primeur aan te bieden en uit te testen. U kan met leerkrachten en leerlingen afstemmen, naar hun verwachtingen peilen en zo verder nuances leggen. Zo vormt de Erfgoedweek een soort proeftuin. Maar evengoed kan u een bestaand educatief idee aanbieden in de hoop ook andere klassen te bereiken die (nog) niet de weg naar uw huis vonden.

Met de Erfgoedweek blijft het aanbod voor scholen gratis. Dat maakt deze periode ook net zo uniek. Willen ze zonder kosten iets uitproberen of ergens van proeven? Dat kan tijdens de Erfgoedweek! Daarnaast kan een organisatie er ook voor kiezen om een bepaald aanbod structureel aan te bieden, en dan mogelijk niet gratis. Ga er niet vanuit dat enkel dat tweede (structurele) spoor al meteen volstaat. Scholen die een klasbak ontdekten of een vipactiviteit konden waarderen en die opnieuw wensen te boeken, kan u doorverwijzen naar een structureel aanbod. Maar wil u hen ook andere zaken laten ontdekken, of wil u scholen aanspreken die u nog niet

kent, dan blijven de Erfgoedweken de manier om hen over de streep te trekken. Beide sporen zijn dus (nog) nodig en versterken elkaar.

Wanneer?

De volgende Erfgoeddag vindt plaats op **23 april 2023**. FARO stelt voor om het aanbod voor scholen gratis aan te bieden **tussen 17 en 28 april 2023**. U leest het goed: er zijn volgend jaar twee Erfgoedweken. De week voor én de week na Erfgoeddag. Zo houden we vast aan het momentum van Erfgoeddag, maar hebt u de flexibiliteit om uw aanbod voor onderwijs daarrond te plannen. Idealiter wordt hierin een keuze gemaakt in samenspraak met (lokale of regionale) onderwijs- en erfgoedpartners. U kan binnen de timing dus zelf aangeven wat voor uw werking haalbaar en wenselijk is. Wil u liever activiteiten aanbieden in aanloop naar Erfgoeddag? Dat biedt de gelegenheid om Erfgoeddag in te zetten als toonmoment, of als eindpunt in een langer samenwerkingstraject. Of het biedt de kans om leerlingen te enthousiasmeren voor een bezoek op Erfgoeddag zelf. Ziet u Erfgoeddag eerder als een startsein? Dan kan u ook in de week nadien activiteiten voor het onderwijs organiseren. Of misschien is het gewoon een meer haalbare kaart om het werk te verdelen over twee weken? Aan u de keuze, ook met betrekking tot het thema. Het thema van Erfgoeddag 2023 is 'Beestig'. Tijdens de Erfgoedweek kan u er zelf voor kiezen om net wel de link met dit thema te maken, of om de activiteiten eerder uit te zetten rond erfgoedbrede thema's.

Drie formules

We houden graag vast aan de drie pijlers van de allereerste editie in 2022. Dat betekent dat we ook in 2023 willen blijven inzetten op (een keuze of combinatie van):

- ▶ Erfgoedklasbakken
- ▶ vipactiviteiten
- ▶ Erfgoedwijs.be

U kiest zelf welke activiteiten voor uw organisatie zinvol en realiseerbaar zijn. Misschien wil u het ene jaar de Erfgoedklasbakken naar voren

schuiven om dan het andere jaar af te wisselen met een of meerdere vipactiviteiten? Of u kan uw activiteit (of een aspect ervan, bijvoorbeeld één oefening als trigger) op Erfgoedwijs verduurzamen. Daar leren onderwijzers erfgoedorganisaties ook kennen. Een digitaal lespakket dat in de smaak valt, draagt bij aan een positief imago van het huis.

Naast deze drie hoofdlijnen in het programma kan u vanzelfsprekend ook zelf nog andere activiteiten plannen voor/met het onderwijs. Welk initiatief u ook neemt, de Erfgoedweek is geknipt om ze zelf in de kijker te zetten en extra glans te geven! Tijdens de editie van 2022 sloegen zo ook Centrum Agrarische Geschiedenis, Abdijmuseum Ten Duinen, Fruitbelevingscentrum Borgloon, Cultuuroverleg IJzervallei en intergemeentelijke samenwerking Viertoren de handen in elkaar om de digitale tool 'Van boer tot bord' te ontwikkelen voor het lager onderwijs vanuit een gemeenschappelijke focus op agrarisch erfgoed. De Erfgoedweek was het geknipte moment om de tool te promoten en in de kijker te zetten.

Bouw in 2023 voort op uw contacten van 2022

(of start van nul, en leer uit de ervaringen van anderen)

Met de eerste editie van de Erfgoedweek in 2022 stak u ongetwijfeld veel tijd in het uitbouwen van een onderwijsnetwerk. Er is zo een eerste lichter leerklassen die Erfgoedklasbakken over de vloer kreeg. Ze konden als eersten ontdekken welke expertise die in huis hebben voor hun lespraktijk. Beschouw hen als ambassadeurs om verder in te breken in de scholen. Ongetwijfeld kunnen zij op een teamoverleg collega's overtuigen om ook deel te nemen. Een school kan immers pas echt een hart voor erfgoed doen kloppen als er een team achter staat dat erin gelooft. Houd contacten warm en toon dat jullie engagement niet eenmalig was, maar echt veel meer inhoudt dan dat.

Zo verdeelde **Erfgoedcel Dijk92** in alle kleuter-, lagere en middelbare scholen in de omgeving een geüpdatete fichebak 'Aan de bak met cultuur', gevuld met steekkaarten die een goed overzicht bieden van kant-en-klare educatiepakketten, bezoeken in de klas of uitstapjes dichtbij en verder weg. Een eenvoudige manier om de onderwijzers in de lerarenkamer te inspireren. Op een zomerse vrijdag organiseerde Dijk92 in samenwer-

king met de bib en de cultuurwerking van de stad Dendermonde ook een afterworkevenement voor leerkrachten waar ze hun educatief aanbod nog eens in de kijker konden zetten. Een babbel na het werk combineren met een drankje en wat erfgoedideeën? Dat klinkt aantrekkelijk! De leerkracht heeft zo de handen en oren vrij om op een ontspannen manier met uw aanbod kennis te maken, zonder daarvoor lesmomenten te moeten vrijroosteren.

Misschien kan u met feedback van de leerkrachten wel verder aan de slag. Zijn er leerkrachten die mee willen brainstormen over het educatief aanbod van uw huis? Niet alle leerkrachten zijn daartoe bereid, maar dan nog kan u andere enthousiaste onderwijscontacten wel in hun expertise erkennen en ze zo meer betrekken.

De Erfgoedklasbak is bedoeld om de aandacht te trekken, als teaser en warmmaker voor erfgoed. En in het beste geval is het klasbakuurtje niet alleen een kennismaking, maar ook een opstap naar meer contact of samenwerking tussen de betrokken erfgoedmedewerker of -organisatie en de school of leerkracht. Lokale organisatoren van het langduriger samenwerkingstraject **Buurten met erfgoed** trokken ook als Erfgoedklasbak naar een klas. Smaakte het voor de leerkracht en de leerlingen naar meer? Dan kon de Erfgoedklasbak meteen de mogelijkheid opperen om in te stappen in een Buurten met erfgoed-traject. Of zo kan het klasbakuurtje zelfs de prikkel zijn om een dynamoproject op te starten. In het najaar organiseert FARO alvast een vorming rond onderwijscommunicatie waarbij CANON Cultuurcel deze regeling toelicht.

Outreaching werken

“Waarom moeten we ons aanbod ‘weggeven’? Leerkrachten kunnen onze expertise in huis leren kennen. Onze educatieve medewerkers focussen zich op de klassen die ons bezoeken, uiteindelijk zijn die inkomsten ook noodzakelijk.”

Leren gebeurt niet alleen in de klas, maar ook buiten de schoolmuren. Een bezoek aan een erfgoedorganisatie blijft dan ook een belangrijke pijler binnen uw educatieve werking. Dat wil niet zeggen dat een aanbod aanleveren daarbuiten afbreuk doet aan uw ‘intern’ aanbod, integendeel. Met een outreachend aanbod kan u:

- > **Nieuwe doelgroepen bereiken die nog niet bij u op bezoek kwamen.** Vaak gaan leerkrachten uit gewoonte jaar na jaar naar dezelfde musea of erfgoedorganisaties. Verras hen met uw aanbod en expertise. Zo leren ze uw huis kennen op een laagdrempelige manier. Wie weet veranderen ze hun gewoontes?
- > **De impact en relevantie van uw werking ook aantonen buiten de muren van uw organisatie.** Een erfgoedorganisatie is geen wereld op zich, maar staat midden in de samenleving. Zijn dat maar open deuren intrappen? Zelf bent u weliswaar helemaal mee met de meerwaarde van uw team, maar ook de buitenwereld moet daar concreet van overtuigd worden. Zorg er dan ook voor dat uw expertise buiten het huis kan ontdekt worden via de Erfgoedklasbakken en/of via Erfgoedwijs.
- > **De blik op uw huis up-to-date houden.** Leerkrachten bezochten ooit uw organisatie. In het beste geval was dat een meevaller en keren ze terug. Een bezoek kan hen ook eens minder bevallen. Laat die ene ontmoeting niet de enige presentatie zijn van uw huis. Laat ze op zo divers mogelijke manieren (opnieuw) kennismaken met uw werking.
- > **De leefwereld van uw doelgroep beter leren kennen.** Daag uzelf uit door met een andere blik naar uw collectie of aanbod te kijken. Welke aanknopingspunten kan u vinden? Door in te breken in hun dagelijkse leefomgeving (de klas) komt u ongetwijfeld nog meer te weten over wat er leeft bij dit jonge publiek.

Workshop 'Magische Lantaarn' in de Universiteitsbibliotheek in Leuven © FARO

- **Inspelen op de complexe onderwijsstructuur.** Lagere scholen hebben maximumfacturen. Het bewaren van een evenwichtige bijdrage-regeling in het secundair vormt ook een uitdaging voor directies. Bovendien zijn lesuren daar strak georganiseerd in tijdsblokken van 50 minuten. Wij vragen van scholen de flexibiliteit om daar dan toch anders mee om te springen: een workshop duurt al gauw enkele uren, of kan slechts geboekt worden voor maximum 15 leerlingen terwijl de gemiddelde klasgroep 20 leerlingen (en meer) telt. Kunnen we omgekeerd ook flexibiliteit tonen en inspelen op hun noden/startsituaties?
- **Inspelen op de onderwijsnoden in tijden van lerarentekort.** Leraren moeten vaak invallen voor afwezige collega's, groepen worden steeds groter en de administratielast wordt er niet minder op. Hen inspireren met materiaal geeft hen geen extra last, maar is ook een manier om hen te faciliteren in hun dagelijkse lespraktijk. Een erfgoedspeler zien als een ondersteunende facilitator? Daar moeten we nog meer op inspelen zodat onderwijsmensen dit ook zo leren benaderen.
- **Aanbod van tijdelijke expo's verduurzamen.** Educatieve medewerkers steken veel energie in het aanbieden van werkvormen en informatie bij expo's. Nadien wordt er niet altijd iets gedaan met dit materiaal, wat zonde is van de tijdsinvestering. Laat dit meer renderen en denk meteen na over hoe u materiaal nadien gedigitaliseerd kan aanbieden. Zo leeft de tijdelijke expo (die vaak heel actuele thema's aanreikt met een meerwaarde voor diverse schoolvakken) nog verder binnen een klascontext.

Les propagandatechnieken door het ADVN © Erfgoedlab Antwerpen

6.

ONDERSTEUNING VANUIT FARO

FARO wil deelnemers inspireren in aanloop naar de Erfgoeddag en -weken. We voorzien hiertoe een uitgebreid vormingsaanbod. Dat aanbod kan u raadplegen via faro.be/kalender, van zodra het nieuwe schooljaar start. Op aanvraag kunnen we ook vormingen voorzien rond andere pijnpunten of vragen. FARO biedt ook aan om een vorming in uw regio te hernemen.

Op de agenda staan alvast volgende thema's:

HOE VERSTERK IK MIJN ONDERWIJSNETWERK?

U hebt een mooi aanbod voor scholen maar weet niet hoe u hen kan bereiken? U bent een Erfgoedklasbak en wil graag meer matches met klassen? In deze sessie verkennen we samen diverse mogelijkheden om uw contacten te versterken. We reiken u graag verschillende kanalen en methodieken aan om de aandacht te trekken bij de juiste mensen in het onderwijs. Deze sessie organiseren we samen met enkele onderwijspartners, zoals CANON Cultuurcel en Het Archief voor Onderwijs. Hebt u interesse om projecten op te starten in scholen? CANON Cultuurcel ondersteunt met subsidiemogelijkheden (dynamo/dynamoOPWEG). In deze sessie verduidelijken ze hoe die subsidieregeling werkt. Hebt u interesse om meer audiovisueel materiaal te ontsluiten op Het Archief voor Onderwijs? Een medewerker van AVO licht toe hoe u aan de slag kan.

HOE WERK IK EEN STERKE KLASBAKACTIVITEIT UIT?

Leerkrachten die het voorbije jaar een klasbak hebben ontvangen waren vooral heel positief wanneer de erfgoedmedewerker niet alleen een sterke inhoudelijke expertise kon tonen, maar ook een goede didactische aanpak had die aansloot bij de leefwereld van het jonge publiek. Niet alle klasbaken hebben een educatieve achtergrond en daarom biedt FARO hier graag ondersteuning in aan. We bieden opnieuw een digitaal leerpad aan. En daarnaast kunnen we samen bekijken hoe we uw lesidee kunnen verrijken

met activerende werkvormen, hoe we een heldere opbouw kunnen bewaken, hoe we rekening houden met het doelpubliek ... kortom: we voorzien eveneens coaching op maat zodat u al met een sterke voorbereiding naar de klas kan trekken.

HOE WERK IK EEN STERKE VIPACTIVITEIT UIT?

FARO verzamelde heel wat goede voorbeelden om op een verrassende manier het jonge publiek te ontvangen in uw huis. In deze vorming laten we graag sprekers aan het woord die vertellen over hun ervaringen. Ze delen tips en tricks zodat u elkaar kan inspireren. Ook bij deze vorming voorzien we de gelegenheid voor coaching op maat zodat u uw ideeën kan aftoetsen.

HOE EN WAAROM PLAATS IK LESIDEËN OP HET DIGITAAL PLATFORM ERFGOEDWIJS.BE?

We verkennen samen wat de meerwaarde is van deze deelsite van KlasCement en gaan meteen over tot de praktijk aan de hand van het educatief aanbod dat u graag online plaatst. Onder begeleiding leert u hoe u materiaal online plaatst. Welke trefwoorden hanteert u best? Hoe kan u extra bronnen toevoegen? Hoe stelt u een aantrekkelijke informatieve tekst op?

Raadpleeg vanaf 1 september faro.be/kalender voor een ruimer aanbod van vormingen die u kunnen inspireren om uw aanbod voor het onderwijs verder te ontwikkelen.

Bronnen

Voor deze publicatie baseerden wij ons op verschillende bronnen. Hieronder vindt u de volledige informatie. Misschien kan het een inspiratiebron zijn voor uw eigen werking.

- E. Begine en H. Van Genechten, 'De Erfgoedklasbak als ambassadeur' in: *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed*, 15(2022)2, <https://issuu.com/faronet>.
- Terugblik op de Erfgoedweek in drie filmpjes: https://www.youtube.com/playlist?list=PLUzWYNUjRHC7yfPMg1A_Y55cqH21mcQuh
- Ervaringen van Erfgoedklasbakken op de FARO-blog: <https://faro.be/erfgoeddag>.
- S. Steenhuyzen en H. Van Genechten, *De educatieve werking in cultureel erfgoed*, FARO, 2021, https://faro.be/sites/default/files/bijlagen/e-documenten/Rapport_erfgoededucatie.pdf.
- V. Vanbuel en H. Van Genechten, *Erfgoed is*, 2021, https://faro.be/sites/default/files/bijlagen/e-documenten/erfgoed%20is_def_web.pdf.
- H. Van Genechten, e.a., Dossier onderwijs, *faro | tijdschrift over cultureel erfgoed*, 14(2021)3, <https://issuu.com/faronet>.

Colofon

Tekst

Eva Begine, Michelle Van Meerhaeghe

Eindredactie

Birgit Geudens, Annemie Vanthienen en Roel Daenen

Vormgeving

Silke Theuwissen

Met dank aan

Collega Hildegardie Van Genechten en alle erfgoedpartners die dit jaar hun schouders zetten onder de Erfgoedweek.

Coverfoto

Les propagandatechnieken door het ADVN © Erfgoedlab Antwerpen

Wettelijk Depot D/2022/11.524/5

Verantwoordelijke uitgever

Olga Van Oost, FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, Priemstraat 51, 1000 Brussel

© Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteurs.

Erfgoeddag is een initiatief van FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, in opdracht van de Vlaamse overheid en in samenwerking met de erfgoedgemeenschappen in Vlaanderen en Brussel.

